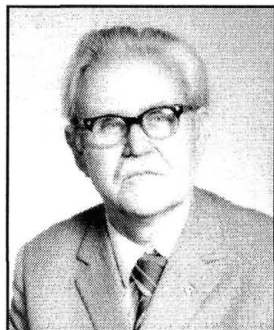

Fajszi Károly
(1911–2004)

Az 1911. április 25-én Fülöpszálláson született jófejű gyereket az asztalos ipara mellett földművelésből élő apja iskoláztatta. Fajszi Károly Kunszentmiklóson érettségizett, a kecskeméti Református Jogakadémia hallgatója lett. Miután az 1936. március 15-i megemlékezés hivatalos szónokaként az értelmiségi ifjak nehéz szociális helyzetéről is szót ejtett, és beszédét a hatóságok kifejezetten rosszállással fogadták, önként lemondott tanulmányai folytatásáról. Később abszolvált ugyan, de diplomát nem szerzett. A gazdasági válság korában volt szellemi ínségmunkás és munkanélküli, később postai alkalmazott, frontkatona és hadifogoly. A Magyar Postánál a távközlés területén dolgozott több mint harminc évet, végül egy ÁFÉSZ gazdasági szaktanácsadójaként vonult nyugdíjba hatvanévesen. Állampolgári kötelességét teljesítve szolgált a háborúban – 1948-ban tért haza egy Kijev melletti tisztifogolytáborból. Négy gyermekét becsülettel felnevelte, kilenc unokája és négy dédunokája van. Dokumentumregénybe illő, tiszteleltre méltó életút; akkor is fejet hajthatnánk előtte, ha csak ennyi lett volna az élete.

Fajszi Károly, a szenvedélyes gyűjtő irodalombarát, a precíz könyvtáros és bibliográfus, a fiatalabb eszperantista nemzedék mozgalmi aktivistáinak, kulturális és sajtóterületen dolgozó munkatársainak, tudományos kutatóknak, az ELTE eszperantó szakos hallgatóinak bölcs mentora, *mindnyájunk Károly bácsija* volt. Megtiszteltetésnek vettük, hogy számon tartotta publikációinkat, ha gratulált egy-egy írásunkhoz.

Tartalmas életének második, kisebb felében ismerkedett meg az eszperantóval: 1964-ben végzett alapfokú nyelvtanfolyamot, és olvasni szeretett volna a megismert nyelven, de nemigen volt mit... Keresni, gyűjteni kezdte tehát az eszperantó könyveket. Először csak kíváncsiságból, aztán szenvedélyesen, de alapos felkészültséggel. Részt vett az 1966-ban Budapesten megrendezett 51. Eszperantó Világkongresszus szervezési munkáiban és rendezvényein. Az év őszén indult az ELTE-n az eszperantó szak, és az eszperantót integrálták az állami nyelvvizsgák rendszerébe is. Ő az elsők között tett felsőfokú nyelvvizsgát az Idegennyelvi Továbbképző Központban. Tanítani kezdett, tanfolyamot vezetett, magántanítványok jártak hozzá, akiktől a tanításért pénzt nem fogadott el.

Nemzetközi kapcsolatokat épített ki és ápolt magánszemélyekkel és könyvtárakkal könyvek, folyóiratok, dokumentumok beszerzése, cseréje céljából. Fáradtságot nem kímélve, anyagi áldozatok árán, festmények, ékszerek, vidéki ingatlan

eladásából, szűkös valutakerete terhére gyarapította a gyűjteményt. Az Andrásy út 27. alatti első emeleti lakás három szobájában kialakított könyvtára hamarosan információs központtá alakult át, egyre több külföldi látogató kereste fel, egyik-másik már – a világ negyedik legnagyobb gyűjteményének elismert – könyvtár megvételére irányuló tisztes szándékkal, ám Fajszi Károly itthon kívánta megőrizni gyűjteményét. Sajat maga kérte a védetté nyilvánítást a Művelődési Minisztériumtól, ami 1982-ben meg is történt. Előtte azonban az Országos Széchényi Könyvtár szakértője, dr. Wix Györgyné felmérte a gyűjteményt, majd jelentésében ezt írta: „A gyűjtemény valóban egyedülálló, a védetté nyilvánítás valamennyi kritériumának megfelel. Szakterületét (...) szinte hihetetlen teljességgel reprezentálja. (...) Külön kiemelendő a szakértelem és tervszerűség.” (Megjegyzendő, hogy a gyűjteményt Barsay Zsuzsa eszperantó szakos egyetemista mutatta be *Egy eszperantó könyvtár* című, az ELTÉ-n készült szakdolgozatában.)

71 évesen elvégzett egy másfél éves könyvkötő, papír- és könyvr restaurátori tanfolyamot. A könyvkötést felesége, Jolán néni is megtanulta. Ez a munka felszerelést, műhelyt is igényelt – a házaspár hátrább húzódott a lakásban. Az első szoba az információs központ, az olvasószolgálat helye volt. Fogadási idő nem volt meghatározva, de ha valaki (szakdolgozatára készülő egyetemista, újságíró stb.) telefonon bejelentkezett valamilyen kéréssel, ilyesféle választ kapott: „Mártonkám / Andris... szerkesztő úr, aranyoskám vagy kegyed, azt hiszem, tudok segíteni, négy órára szeretettel várlak. És a vendég – olasz lapszerkesztő, japán egyetemista, a munkásmozgalom történetét tanulmányozó történész – az asztalon találta a kért anyagot, s hozzá kétszer annyi kéretlent, mert az is a témájához tartozott, de ő még nem tudott róla.

Az olvasószolgálat igénybe vevői vissza-visszatértek, és rendszerint nem üres kézzel: a kapott információk révén kiteljesedett, megírt tanulmánnyal, a szakdolgozat bekötött másolatával – így is növelve az állományt. Olykor a kapott segítség viszonzásaként próbálták meglepni valamivel – bydgoszczi vagy burgaszi antikváriumban talált, rendkívülinek vélt darabbal.

Nemcsak könyveket, folyóiratokat, Braille írású anyagot gyűjtött, de ex librist, útikalauzokat, szabványokat, postabélyeget, minikönyvet, eszperantó mozgalmi és irodalmi hírességek fotóit; becsben tartotta, erekelyeként őrizte az alkotó élet rekvizitumait; ő vásárolta meg Kalocsay Kálmán íróasztalát is, ami aztán tőle került végleges helyére Abaújszántóra, a költő emlékházába.

Számon tartotta nemzedéke eszperantista alkotóinak hazai és külföldi credményeit: Gergely Mihály szociográfiáit és művészeti szakíróként közzétett tanulmányait, Korach Mórnak a Marcello Cora néven olaszul írt és magyarra fordítva megjelent elbeszéléskötetét, a tudós csillagász Ponori Thewrewk Aurél tudományos–ismeretterjesztő könyveit; Szathmári Sándort ő „örvendeztette” meg a Kazohinia külföldi kalózkiadásainak hírével, de jegyezte az egy évtizedig *Budapestben élt fiatal bolgár író*, Georgi Mihalkov *Brazíliában* Julian Modest írói néven megjelent *eszperantó nyelvű* regényét is.

* * *

Fajszi Károly kiállításokat is szervezett, összeállított több könnyen mozgatható, szállítható „csomagot”. Ezek a művelődési házakban rendezett kiállítások további

barátokat szereztek a könyvnek és az eszperantónak is. A legjelentősebb kiállítás 1987-ben, az eszperantó centenáriumának a jegyében az OSZK-ban volt *Az eszperantó könyv Magyarországon* címmel. Ez az év hozta meg neki az első rangos elismerést: a 28. Magyarországi Eszperantó Kongresszusnak az Országház Kongresszusi termében megtartott ülésén vehette át a Munka Érdemrend Arany Fokozatát. A másodikat, a Köztársasági Érdemrend Kis Keresztje kitüntetését pedig Göncz Árpád köztársasági elnök nyújtotta át neki, szintén az Országházban, 1994. augusztus 20-án.

Ekkor már 83 éves volt és türelmetlen... Végül megszületett a döntés: a gyűjtemény legjobban az Országos Idegennyelvű Könyvtár keretibe illeszthető be. Az alábbi „törzsanyagot” kínálta fel: 11 300 könyv és egyéb dokumentum (4760 könyvduplum), 1275-féle (!) periodikum, ebből bekötve 224-féle, 1304 kötetben.

A könyvtár költöztetése három évvel ezelőtt megtörtént, Fajszi Károlyt ládák között, szállítómunkások nyüzsgése közepette találtam otthon, ő is csomagolt – szülőfalujában vásárolt házába készült. Kérdésemre, hogy mit fog csinálni ő, a hatvan-hetven éve a fővárosban élő értelmiségi polgár ott vidéken, a rá oly jellemző választ adta: „Energiam már nincs, az időm is kevés; gyümölcsöst már nem telepítek, de a meglévő almafákat megmetszem, permetezem, ápolom, a kis veteményest és virágágyást locsolgatom...”

Fejes Márton